

ДОБРИ ПРАКТИКИ ЗА ПРАКТИКУВАНЕ НА КАТЕРЕНЕ И АЛПИНИЗЪМ, СЪОБРАЗЕНО С ОПАЗВАНЕ НА БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ

Изготвил: Боян Петров

„Съществуването на естествено изглеждащите катерачни обекти е възможно единствено чрез поемането на лична отговорност и грижа за тях“,
Фил Пауърс, изпълнителен директор на Американския алпийски клуб

"Healthy climbing landscapes are only possible because of personal commitments to care for the places we climb,"
Phil Powers, American Alpine Club
executive director.

В съвместно становище на Международния съюз за защита на природата ([IUCN](#)) и Международната федерация по алпинизъм и катерене ([UIAA](#)) се изтъква, че:

- Свободата за достъп до скалите и катеренето по отговорен и устойчив начин са основни човешки права. Природата обаче също има права.
- Катеренето и удоволствието от природната среда са съществено значими за подхранване на човешкия дух.
- Ако катеренето и опазването на природата се противопоставят по някакъв начин, то въвеждането на ограничения по скалите трябва да се базира на обективен анализ на наличната информация, взаимна отстъпчивост, диалогичност и сътрудничество между катерачите и екологичните организации.
- Катерачите трябва да уважават въвеждането на ограничения, които отчитат степента на въздействието и необходимостта от опазването на определени чувствителни видове.

Специализирана информация относно условията за достъп до катерачните обекти и режимите, които са валидни за различните групи ползватели на защитените територии са повече или по-малко застъпени в официалните уеб-страници на федерациите членки на UIAA. Страниците с екологична информация са толкова по-богати и по-пълни, колкото по-добре е развито и ефективно се прилага природозащитното законодателство в съответната страна. С редки изключения, документите (закони, правилници, наредби, планове за управление и т.н.), които регулират катеренето в защитените територии и отношението към

защитените видове животни и растения са публикувани на езика на съответната страна.

В следващите страници са представени водещите принципи и резюмета на най-добре оформените и съдържателни страници на федерации членки на UIAA, които имат добре развити политика за регулиране на достъпа до катерачните обекти.

UIAA Access Commission <http://www.theuiaa.org/access-commission.html>

Комисията по достъп към Международната федерация по алпинизъм и катерене вярва, че всеки човек би трябвало да има свободата да катери в планините както и в другите райони за рекреация. Достъпът до тези места понякога може да е ограничен поради военни действия, забрани от собственика на земята или други ограничения. Комисията счита, че правата за достъп трябва да бъдат наравно балансирани между отговорността и грижата за планинските местообитания, биологичното и геологично разнообразие и бита на хората живеещи в планините. Ето защо Комисията работи съвместно и поддържа федерациите членки като им помага да улесняват достъпа до райони, които са чувствителни за екологични, социални, законодателни или други ограничения.

На страницата на Комисията са публикувани различни документи и брошури за [добри практики](#) в управлението на достъпа до катерачните обекти. Една от добре структурираните брошури с практично приложим във всяка страна подход за решаване на проблемите е [Достъп и стратегии за защита на природата \(Access and Conservation Strategies\)](#)

The British Mountaineering Council (BMC) <https://www.thebmc.co.uk/>

Според членовете на BMC, достъпът и проблемите с опазването на катерачните обекти трябва да е най-важното поле за работа на организацията. Ето защо, това е най-приоритетната програма развивана от клуба, за която работят трима щатни служители и в тяхна подкрепа е формирана **Комисия за управление на достъпа** (Access Management Group). В сайта на клуба има страница „**Достъп и опазване**“ ([Access & Conservation](#)), където са дадени отговори на най-често задаваните въпроси за достъп до катерачните обекти в UK, както и интерактивна карта за достъп до Регионална база данни за достъп до катерачни обекти ([Regional Access Database](#)). В страницата за „**Сезонни ограничения за катерачи**“ ([Seasonal climbing restrictions](#)) е обобщено, че в над 160 катерачни обекта в Англия и Уелс са въведените ограничения, заради наличието на чувствителни видове. При наличие на гнезда на защитени видове птици, най-често е въведена забрана за катерене от 1 март до 30 юни. Забраните са публикувани на съответните места по райони, както и с табела в подстъпите на катерачния обект. Изрично е споменат е и факта, че е забранено безпокойството на млади летящи или учещи се да летят птици.

Der Deutsche Alpenverein e.V. (DAV) <http://www.alpenverein.de/>

Режимите и ограниченията, които са валидни за всички катерачни обекти в Германия са много добре представени в специализираната [страница](#) на **Немския алпийски клуб**. Указани са конкретни периоди, в които катеренето е позволено или забранено, както и причините за това. Публикувана е много подробна брошура [„Катерене и защита на природата“ \(Klettern und Naturschutz\)](#), в която са обяснени всички принципни положения, конкретни добри практики, проблеми и решения по темата за отношенията между катерачи и чувствителните видове животни и растения.

Federación Española de Deportes de Montaña y Escalada (FEDME) <http://www.fedme.es/>

Spanish Federation for Mountain and Climbing Sports

Съществена част от дейността на Испанската федерация по планински и катерачни спортове (FEDME) е да участва и помага в усилията на членовете си за регламентиране на техния достъп до катерачните обекти. В УС на FEDME присъства експерт, който е отговорен за дейността на **Комисията по достъп (Nature Access Committee FEDME)**. Комисията се събира два пъти годишно и се състои от специалисти по околна среда, които са членове на клубовете. Към Комисията има технически отдел (с назначени щатни служители), съставен от експерти в различните области, които отговарят за изготвянето и управлението на различни проекти.

В общия случай, изградените взаимоотношения между FEDME и различните административни служби, които се занимават с управление на спорта на национално и местно ниво, се намират на задоволително ниво. Важно да се отбележи обаче е, че териториите където се практикуват планинските спортове не се управляват от спортните администрации, а от екологичните агенции и министерства, контактите с които никога не са били на задоволително ниво.

В периода между 1978 и 1998 г., броят на защитените територии в Испания нарасна от 30 на повече от 1000. Това доведе до въвеждането на редица ограничения свързани с достъпа, използването на територията и практикуването на планинските и катерачни спортове. В повечето случаи отговорните за управлението на защитените територии администрации не се допитват до практикуващите тези спортове.

Във връзка с нарастващия брой на възникнали проблеми, всички заинтересовани страни се събраха в Тенерифе през декември 1999 г. на [Първи семинар за защитените територии и планинските спортове](#). След продължителни дискусии бяха одобрени 44 заключения между алпинистите и администрациите на защитените територии. Основното заключение е, че няма нужда да се забраняват напълно спортните дейности, но когато има солидни научно-обосновани аргументи е възможно въвеждането на ограничения за тяхното практикуване.

Cesky Horolezecky Svaz <http://www.horosvaz.cz/>

Czech Mountaineering Federation

В уеб страницата на Чешката федерация по алпинизъм има специална подстраница, която касае достъпа до катерачните обекти, които се намират в границите на защитени природни територии. В [голяма таблица](#) са публикувани най-различни документи с режимите за практикуване на различните видове алпийски дейности (катерене, алпинизъм, пара и делтапланеризъм, планинско колоездене и т.н) във всяка защитена територия. Достъпни са и презентации (само на чешки език) изнесени на специален семинар за катерене и опазване на околната среда (14.4.2011г.). Отлично представени в тях са множество конкретни текстове от природозащитното законодателство, които имат отношение към регулацията на катеренето в защитените територии, както и безпокойството на защитени видове животни.

American Alpine Club <https://americanalpineclub.org>

По-голяма конкретика за проблемите свързани с достъпа до катерачните обекти в САЩ и официалната позиция на Американския алпийски клуб (ААС) по тази тема се намират на подстраница „[AAC Policy Positions](#)“.

В една от публикуваните официални позиции на тема „Катеренето и гнезденето на хищни птици по скалите“ се казва следното:

Катерачите и хищните птици, често споделят едни и същи скали. Отговорните да управляват териториите с гнездящи птици са законодателно задължени да опазват редките и застрашени видове. ААС подкрепя всички основателни ограничения в защита местообитанията на хищните птици, както и навременното вдигане на забраните в случаите, когато птиците не успяват да загнездят. ААС осигуря достъпа на всички катерачи до най-актуалните списъци за временно забранените за катерене обекти. В някои случаи обаче считаме, че ограниченията са неоснователно въведени, защото забраните не стъпват на най-добрите научни данни или за тяхното въвеждане липсва релевантно законодателство и това води до безпричинно затваряне на обекти. В тази връзка, ААС вярва, че:

- Катерачите трябва да уважат ограниченията, за да защитят гнездящите хищни видове птици. Катерачите имат множество добри примери за спазване на въведените ограничения. Продължителното спазване на тези ограничения е от ключово значение за установяването и поддръжката на добри взаимоотношения с институциите, които управляват природните ресурси.
- Задължение на всички катерачи е да се самоинформират за въведените ограничения.
- Институциите, които управляват районите където катеренето е неоснователно ограничено, трябва да се стремят да прилагат практики за добро управление, които са подкрепени с приложими в конкретния случай закони и политики.

Декларации за опазване на планините

Декларациите за опазване на планините са рамкови документи, които отразяват проблемите в нарастващия натиск на алпийските спортове и дейности и тяхното отражение върху околната среда. В тях се разглеждат и негативните въздействия на нарастващата масовост в outdoor спортове и туризма върху планинските екосистеми и местните общности. Декларациите са незадължителни международни инструменти за промяна. Отличен източник за текстовете на най-актуалните декларации и същевременно анализ на съвременните проблеми в тази област са достъпни в сборника „[Declarations on the protection of mountains](#)“. Две от най-актуалните декларации са резюмирани по-долу.

Тиролска декларация за най-добър начин на практикуване на планинските спортове, приета на Конференцията за бъдещето на планинските спортове (Future of Mountain Sports Conference), Инсбрук, 6 - 8 септември 2002 г.

Целта на Тиролската декларация е да помогне за осъзнаване ролята на планинските спортове по отношение на отдих и почивка, личностно и социално развитие, разбиране на различните култури и въпросите свързани с опазване на околната среда. Декларацията е призив за:

- Приемане на рисковете и поемане на отговорност
- Съобразяване на целите с възможностите и екипировката си
- Честна игра и достоверно представяне на постиженията
- Стремение към усъвършенстване и постоянно учене
- Толерантност, загриженост и взаимопомощ
- Опазване на дивата природа и естествено състояние на планините и скалите
- Подпомагане на местното население и развиването на местната общност

[Оригинал на декларацията](#) и [български превод](#).

Цели и насоки за опазване на околната среда на UIAA (UIAA Environmental Objectives and Guidelines), приета на генерална среща на страните-членки на UIAA на 4 октомври 1997 г. в Кранска гора, Словения.

Тази [Декларация](#) засяга най-важните екологични проблеми, които касаят алпинизма. Според приетото тълкование на федерациите членки на UIAA, понятието алпинизъм включва следните дейности: катерене, ходене, трекинг и ски алпинизъм. Декларацията разглежда влиянието на алпинизма върху околната среда, както и надеждата на UIAA, че именно алпинистите ще помогнат да се осигури устойчиво бъдеще на планинските екосистеми.

Тези цели и насоки са рамка, която федерациите членки трябва да следват, когато подпомагат различните алпийски дейности. Декларацията ще помогне на федерациите да осъзнаят, че алпийските дейности влияят на околната среда и ще спомогнат за опазването на скалите от неблагоприятни влияния от различен произход, които се случват в низините и в планинските райони.

Добри практики и съвети за практикуване на dry-tooling катерене

Разработването на нови обекти за катерене със сечива за лед (т.нар. dry-tooling катерене) е много проблемна задача, особено ако скалите са недостатъчни или са основно с варовиков състав. Ето някои съвети, с които катерачите могат да намалят влиянието си върху естествените скални масиви.

За да избягвате конфликти, избягвайте линии на съществуващи маршрути. В много райони има усойни скали, обраснали с лишей и/или мъхове, каменни подпорни стени под пътища, нефункциониращи кариери, изоставени бетонни или тухлени строежи и други подобни с интересна архитектура, където нормално катерачи никога не биха отишли.

Ако имате съмнения, първо питайте. Местните катерачи може и да приемат, че на някои от техните маршрути е допустимо катеренето със сечива, така че не си мислете, че на всяка скала или обект е прието да се катери зимно, само защото е завалил сняг. За да не разпалите война, по-добре попитайте в някой от катерачните форуми или се свържете с местен катерач, който да ви осветли по въпроса.

Избягвайте меките скали. Драй-тулингът предизвиква значително по-малко повреди и причинява значително по-малко противоречия, когато се практикува на твърди скали като гранит или гнайс, отколкото на варовик или пясъчник. Ако все пак решите да се катерите, изберете отвесни маршрути с големи хватки. Няма нищо по-лошо от това да развалите един красив трад маршрут опитвайки се да го катерите със сечива и котки като начинаещи.

Носете еспадрили ако катерите на топло време. Като цяло, котките причиняват повече щети и оставят по-големи следи, отколкото сечивата. Драй-тулингът с еспадрили може значително да подобри уменията ви да намирате едва забележими стъпки, като по този начин подобрите работата с краката ви по време на катеренето без сечива.

Тренирайте на изкуствени стени. За да изучите тънкостите на драй-тулинга трябва да катерите навън. За да заякнете и задобреете обаче, една изкуствена или дървена стена е напълно достатъчна. В някои зали има маршрути специално наредени за драй-тулинг, а на други места се предлагат специално пригодени сечива и пластмасови хватки. За повече идеи и информация по темата може да проверите тук- <https://alpkit.com/drytooling>

Внимавайте по време на рапел. В много случаи, котките надраскват скалите значително повече по време на рапелите или спускането от установка. Стойте на леда или ако се чувствате в безопасност, сваляйте котките си по време на спускането.

Седем сигурни начина, за да загубите достъп до скалите

Има много сценарии, в които ако попаднете може да загубите достъп до любимите си катерачни обекти. В някои ситуации, положението е извън контрола на средно-статистическия катерач или на малка група от катерачи. В повечето случаи при наличие на проблем с достъпа до скалите, положението може да се предотврати или регулира, ако катерачите успеят да спазват някои прости правила.

- 1. Неуважение към катерачния обект.** Когато замърсявате, отгъпквате, оставяте видими следи от пребиваването си, правите пътеки и площадки без разрешение или ходите до тоалетна в непосредствена близост до скалите, вие увреждате качествата на катерачния обект. Много катерачни райони имат горна граница за приемливо въздействие, след преминаването на която, собственикът или управляващия орган, просто преустановяват достъпа за катерене.
- 2. Прекомерно присъствие на хора.** Всяко място, в което пребивават тълпи от хора, търпи големи щети къде заради отгъпкването на всичко, повишени нива на шум и т.н. Честото преминаване на нивото на търпимост на собственика или на контролиращия местен орган със сигурност ще доведе до вземане на мерки, които временно или постоянно ще ограничат достъпа на хора. Ако видите, че паркингът под някой катерачен обект е препълнен, по-добре си намерете друг обект в близост.
- 3. Инциденти.** Във всички случаи, когато на дадено място стане инцидент с катерач, собственикът се изнервя. Всеки собственик, бил той община, частник или парков район носи известна отговорност, че това се случва в негова територия. За съжаление, инциденти стават винаги и най-добрия начин да ги избегнем е като не се подлагаме на излишни рискове и винаги катерим на нивото, в което се чувстваме в безопасност. Ако сте начинаещ- НЕ ходете на места без инструктор или водач с опит, който да даде съвет какво и къде може да правите.
- 4. Неуважение към собственика на земята.** Без значение дали сте на частна, общинска или публична държавна земя, когато видите пазач, рейнджър, горски стражат или друг контролен орган, помнете, че вие представлявате катерачната общност като цяло. Ако оставите лошо впечатление, то със сигурност ще се прехвърли и върху останалите катерачи, така че по-добре се усмихвайте, благодарете и спазвайте указанията, които контролните органи ви дадат.

5. **Незачитане на ограниченията и режимите.** В много от катерачните райони има сезонни или постоянно забранени за катерене обекти заради гнезденето на хищни птици, културно-археологически причини (напр. петроглифи, свещени места) или е местообитание на лесно уязвими защитени растения. Винаги уважавайте въведените с плановете за управление или наредби ограничения и режими, стойте далеч от чувствителните и защитените със закон места или рисковете налагането на пълна забрана за достъп до целия район или останалите скали.

6. **Нерегламентирано поставяне на лепени клинове и болтове.** Поставянето на лепени клинове, анкерни болтове и спитове все още не е ясно регламентирано в България. В много страни по света обаче има ясни правила за слагането на болтове и строги ограничения за използването на бормашини, особено в резерватите и националните паркове. Позаинтересувайте се за местните правила и забрани преди да сложите дори и един болт.

7. **Провал в обединяването.** Когато катерачите се обединят, те повишават шанса даден обект за остане временно или постоянно отворен за катерене. Местните клубове са първите, които трябва да сигнализират при възникване на проблем за достъп. Когато има организация на местно ниво е много по-лесно на федерации като БФКА да контактуват със собствениците и контролните институции.

Работещи практики за регулиране на катеренето в защитените територии

Tatra National Park (<http://www.tanap.org/english/>). - националният парк е наследство за цялото човечество. Връх Криван (2495м) е национален символ на хората в Словакия. От 1993 г., Татрите, заедно с полската част на парка е обявена за биосферен резерват като част от световното природно наследство на ЮНЕСКО. [В сайта на парка са публикувани режимите за отделните зони, включително ограниченията свързани с практикуване на катерене, ски-алпинизъм и парапланеризъм.](#)

Алпийското и скално катерене е разрешено навсякъде в парка с изключение на следните райони

1. Изброяват се конкретни обекти в 7 района на парка, като за 2 района се указва, че забраната важи за периода 21 декември- 20 март.
2. Всички резервати в парка.

Условия за практикуване на алпийско и скално катерене в позволените райони

1. Катерене може да се практикува само от членове на катерачен клуб.
2. На катерачите е разрешено да влизат в границите на парка извън туристическите и образователните пътеки. В периодите на ограничен достъп те може да катерят само с цел достигането на връх, който изисква преминаването на пасажи от II-ра или по-висока категория на трудност. Всички катерачи трябва да уважават и опазват околната среда в Парка. Всички катерачи, които правят солови изкачвания може да катерят по всички ръбове с пасажи от II-ра или по-висока категория на трудност с изключение на Kopske sedlo - Jahnaci stit and Velka Svistovka - Kezmarysky stit. Всички изкачвания от I или II-ра категория на трудност са позволени само през лятото.
3. За всички катерачи е задължително да си носят клубните членски карти и да ги показват при поискване от парковата охрана. По време на тренировка е задължително присъствието на опитен катерач с валидно катерачно разрешително.
4. Бивакуването е забранено навсякъде в парка. Организираните групи от катерачи могат да използват лагера в Bielovodska dolina, който не е отворен за останалите посетители. По-продължителни изкачвания и преходи (напр. зимни изкачвания по главното било) трябва да бъдат съгласувани с администрацията на парка.
5. Преди излизане, всички катерачи трябва да запишат техните намерения и плановете си за достъп в хотела или лагера, от който тръгват. В случай, че контролното време за връщане се надмине с 6 часа, това ще бъде основание за започване на спасителна акция. Ръководителят на групата или негов представител трябва да организира спасителна акция ако контролното време е просрочено с повече от 6 часа.
6. Всички норми от т. 1 до т. 5 се отнасят и за практикуване на скално катерене.

Райони позволени за ски-алпинизъм

Описват се 6 района като е ясно указано позволените стартови и финални точки.

Условия за практикуване на ски-алпинизъм

1. Ски-алпинизъм може да се практикува само от членове на клуб, в който има секция или група от ски-алпинисти.
2. Ски-алпинистите може да навлизат в националния парк извън туристическите и образователните пътеки, но само с целите на ски-алпинизма. Дейността е разрешена в периода от 21 декември до 15 април при добри снежни условия и липса на предупреждение за лавинна опасност.
3. Максималният брой ски-алпинисти на едно място е ограничен до 30 души.
4. Всеки ски-алпинист е длъжен най-късно до сутринта на деня, в който се тръгва да съобщи маршрута си на парковата администрация по телефон, радиостанция или по

човек. В случай на лошо време трябва да бъде съобщен и резервен/авариен маршрут. Ски-алпинистите трябва да се уверят, че се спазва т. 3 (виж по-горе).

5. Ски-алпинистите задължително носят клубните си членски карти и трябва да ги показват при поискване на парковата охрана.

Райони за полети с параплани и делтаплани

Указани са 4 района и коридори, в които летенето е разрешено, но са наложени сезонни забрани в периоди като 15.12-15.04, 16.06-31.10, 1.06-15.04 и други.

Условия за полети с параплани и делтаплани

1. Максималният брой полети във всеки разрешен за летене район не трябва да надминава 10.
2. Всеки пилот е длъжен най-късно до сутринта на деня, в който планира да лети, да съобщи трите си имена и района на полета на парковата администрация по телефон, радиостанция или по човек.
3. Полетите са разрешени от 9ч до 16ч.

Източник: [Правила за посетителите](#) в **Tatra National Park**

Природен парк Montserrat (Испания) - <http://muntanyamontserrat.gencat.cat/ca>

Montserrat е природен парк, който се намира на ок. 35км северозападно от Барселона. Освен интересната природа, фауна у флора, в парка са разработени над 4000 маршрута и районът е изключително популярно място за катерене с хиляди посещения годишно. Заради огромната популярност на Montserrat като катерачна дестинация, администрацията на парка е въвела строги ограничения заради гнезденето на хищните видове птици. Режимите се обявяват на различни интернет страници и с табели до скалите. Публикувани са актуални списъци на районите и карта ([Mapa regulació escalada](#)), където ясно се вижда в кои райони има въведени сезонни ограничения (напр. зона Castrell от 1 януари до 31 юни, зона Roca Roja от 15 февруари до 31 май) или катеренето е напълно забранено (напр. зона Camí dels Franceses до el Torrent del Pont - всички сектори с изключение на Vinya Nova).

Във връзка с непрекъснато нарастващия брой на наковани маршрути, паркът е въвел пълна забрана за правенето на нови маршрути за период от две години.

Американски опит за употребата на фиксирани клинове в защитените територии и произтичащите от това проблеми

The Access Fund (САЩ) е една от най-големите неправителствени организации от катерачи в света основана през 1991 г., която се занимава с правата за достъп и опазването на скалите като катерачни обекти. С над 15 000 члена, организацията представлява над 6.8 млн. американски катерачи практикуващи всички форми на катерене- скално катерене, ледено катерене, алпинизъм и боулдъринг.

През 1998 г. U.S. Forest Service (USFS) издаде заповед, с която въведе забрана за използване на фиксирани клинове в резерватите. По това време изглеждаше, че времето не е с нас и пълната забрана на болтовете въобще в защитените територии предстои съвсем скоро. Това можеше спокойно да се случи, така както стана с планинското колоездене. Но не стана и ние може да сме напълно доволни, че едва няколко обекта бяха затворени от Националната паркова служба през всичките тези години. Ние продължаваме да очакваме последното решение на USFS, въпреки че с няколко изключения слагането на фиксирани клинове е все още легално в много от защитените природни територии.

Резерватите имат свойството да запалват човешките страсти. Голяма част от катерачите са съгласни с нашата позиция и стратегия. Приблизително половината от катерачите вярват, че в резерватите трябва да останат напълно диви и в тях не трябва да се оставят никакви следи от човешка дейност. Другата половина си мислят, че ние от Access Fund не положихме достатъчно усилия, за да защитим „свободата“ на катерачите да слагат фиксирани клинове където и когато поискат.

Какво означава новата заповед на Националната паркова служба за катерачите и слагането на болтове?

От десетилетия, легалността на слагането на анкери и лепени клинове в резерватите оставаше неразрешен въпрос. Някои национални паркове напълно забраниха употребата на фиксирани клинове на техните територии, а други собственици на земите с катерачни обекти дори започнаха да премахват често използваните рапелни клинове и започнаха да пледират за повсеместна забрана за болтиране. Въвеждането на пълна забрана за употреба на фиксирани клинове в резерватите винаги е висяло като заплаха, включително и за въвеждането на строги ограничения в места като Йосемити, Black Canyon, Canyonlands и Red Rocks.

Ще забранят ли парковете слагането на нови болтове? Имат ли право да премахват клинове, които те считат, че причиняват недопустимо увреждане качествата на резерватите? А какво ще стане с хилядите съществуващи клинове, които периодично се нуждаят от подмяна? Тъй като националните агенции за управление на земите нямат приет правилник за приложение на Wilderness Act (подобен е на Закона за защитените територии, бел. пр.), който може се използва от местните власти и контролните органи, всеки парк е оставен да тълкува сам за себе си закона, което води до най-различни крайни резултати относно дали болтовете са

легални или не.

Преди месец (м. Май 2013 г.), Националната паркова служба (НПС) публикува Заповед № 41, която регламентира катеренето в резерватите, включително слагането и махането на фиксирани клинове.

Новите правила изискват предварително разрешение

Добрата новина е, че фиксираният клинове вече няма да се третират от НПС като „незаконни средства“ по силата на Wilderness Act. Оттук нататък е важно да се запомни, че слагането на нови болтове ще изисква предварително разрешение от администрацията на съответната защитена територия. Заповедта не засяга вече поставените болтове, както и прехвърля изцяло върху катерачите отговорността дали знаят или не, че се катерят в или извън защитена територия. Парковете ще разрешават поставянето на болтове като разглеждат всяко постъпило предложение поотделно или по зони, така както е заложено в режимите в Плана за управление. Винаги проверявайте на място какви са режимите за всяка защитена територия. Ако в даден План за управление не е споменато нищо за употребата на фиксирани клинове, по силата на Заповед № 41 катерачите ще имат право да подават заявления, които администрацията ще трябва да разглежда и издава разрешения или откази.

Използването на клинове и „Не оставяй следи“ етиката

Използването на клинове по време на изкуствено катерене, които се махат след преминаване (както е на Ел Кап), не попада в случаите разглеждани от Заповед № 41. Според заповедта, като „фиксиран клин“ се считат само лепените клинове, анкерите и спитове. В заповедта се отчита не само влиянието на клиновете, а цялостното въздействие на катерачите върху защитената територия. Честото слагане дори на обикновените клинове може да се разглежда като кумулативен ефект, който може да се окаже „недопустим“ според допустимите степени на въздействие, които са валидни за всички ползватели на защитената територия, включително и катерачите. Ето защо паркът може да ограничи или регулира по някакъв начин употребата на обикновените клинове по принцип. Катеренето на джаджи без използване на клинове, което е в основата на „Не оставяй следи“ етиката, би следвало да се приема като норма за катерене в резерватите.

Подмяна на фиксирани клинове

Според Заповед № 41, подмяната на фиксирани клинове в границите на резерватите „може“ да изисква разрешение от съответния контролен орган. Това означава, че в общия случай подмяната на клинове не изисква специално разрешение, но е възможно в конкретната защитена територия този процес да е изрично регулиран. Ако е налице такава норма, администрацията на парка или местния контролен орган трябва да положи усилия тя да бъде разгласена на подходящите за тази цел места.

Маршрути с болтове

Политиката на НПС е, че накованите с болтове спортни маршрути са несъвместими със същността на дивата природа и във всички случаи използването на бормащини е забранено. Новата заповед допълва, че поддържането на естествения вид в местообитанията изисква катерачите да приемат по-високия риск по скалите в резерватите. Ресурсите трябва да се уважават и е необходима силна воля, за да самоограничаваме желанието си за достъп до някои скали. Това означава, че слагането на болтове за удобство и сигурност на катерачите или прокарването на наковани спортни маршрути се счита като неприемлива дейност особено в резерватите.

В заключение

Новата заповед гарантира, че катерачите не са заплашени с налагането на национална забрана за слагането на нови фиксирани клинове в защитените територии управлявани от НПС. Това е една добра новина! За голяма част от катерачите заповедта вероятно няма да промени нищо, тъй като не се очаква тя да доведе до необузвано премахване на съществуващи маршрути и фиксирани клинове или прокарване на нови маршрути с болтове в резерватите, както някои предлагаша. Повечето от катерачите, така или иначе нямат навика да слагат фиксирани клинове, така че те ще могат да живеят спокойни, че ще продължат да катерят в защитените територии за още много години.

За тези, които слагат и използват нови фиксирани клинове, Заповед № 41 категорично ги задължава да приемат новия подход за управление, който при всички случаи изисква предварителното получаване на разрешение за слагането на нови болтове по скалите в резерватите. В парковете, където катерачните дейности са регламентирани в Плана за управление, ограниченията може да са силно смекчени. Други паркове обаче ще имат нужда от разработването на специализирани устройствени проекти, които ще разпишат процедурата за слагане на нови болтове. И в двата случая, ако трябва да сложите няколко нови рапелни халки или няколко болта, за да свържете съществуващи екипирани маршрути, ще трябва задължително да се свържете с парковата администрация или контролния орган, за да проверите как новата заповед е регламентирала този въпрос в конкретната защитена територия. Имайте предвид, че Заповед № 41 се отнася само за слагането на нови фиксирани клинове в защитените територии, които се управляват от НПС. Вие може да използвате съществуващите болтове навсякъде, където катеренето е разрешено по принцип.

Източник: 29.07.2013- <http://www.opengate.org/access-fund-blog/page/2/> и http://www.accessfund.org/atf/cf/%7B1F5726D5-6646-4050-AA6E-C275DF6CA8E3%7D/Summer%2013%20VT_Final_LR.pdf

Официалният отговор на **American Alpine Club** по повод на Заповед № 41 внася някои уточнения в определенията, пледира за по-широк дебат и либерално прилагане на ограниченията, които тази заповед въвежда.

Източник: <https://americanalpineclub.org/p/wilderness-climbing>

Информация за достъп до скалите и опазване на скалолюбивите видове в България

В ниито един от сайтовете с информация за катерене и достъп до катерачни райони и обекти в България няма разработена отделна секция/страница с информация за въздействията, които катерачите потенциално оказват върху скалолюбивите видове животни и растения. Текстовете за съществуващи ограничения в достъпа до катерачните обекти (ако въобще е указано), се изчерпва със забележката, че „попада в границите“ на някой природен или национален парк. В архивите на някои от порталите са публикувани текстовете на някои декларации за защита на планините.

Във връзка със създаването на отделна комисия **“Катерачни обекти – достъп, сигурност, опазване”** през 2006 г., Българската федерация по катерене и алпинизъм даде заявка, че подпомагането на проекти за екипиране ще преминава през вътрешна процедура за съгласуване на постъпващите намерения и предложения за разработване и преекипиране на катерачни обекти. Създадена беше специална [Форма за кандидатстване за разработване, екипиране или преекипиране на катерачен обект](#), в която кандидатстващите за подпомагане, наред с техническата информация трябва да попълват и данни за достъпа и природозащитния статус на обекта. В страницата на БФКА са публикувани множество [отчети](#) от проведените след 2006 г. екипирания и преекипирания на катерачни обекти. В допълнение на основните принципи за екипиране обектите за спортно катерене бяха публикувани и [ПРЕПОРЪКИ ЗА ПРЕОБОРУДВАНЕ И ПЪРВИ ИЗКАЧВАНИЯ НА СКАЛНИ КАТЕРАЧНИ ТУРОВЕ В АЛПИЙСКИТЕ РАЙОНИ](#).

След няколко инцидента с катерачи по скалите в периода 2006-2007 г., през април 2008 г. БФКА разработи и одобри официален документ наречен [ХАРТА ЗА ЕКИПИРАНЕ НА СПОРТНИ МАРШРУТИ ЗА КАТЕРЕНЕ В БЪЛГАРИЯ](#). Документът обобщава основните принципи и препоръки, които следва да бъдат спазвани при екипиране на спортни маршрути по катерачните обекти в България. В Хартата ясно е отбелязано, че *„Екипирането на спортни маршрути е съзидателна и отговорна дейност, която се извършва с респект към природните дадености и минимално въздействие върху тях. В случай, че обекта е защитен по смисъла на Закона за защитените територии, то не се предприемат действия до произнасянето на компетентния контролен орган- РИОСВ, МОСВ, ДНП, ДПП. По време на почистването и екипирането се вземат мерки за избягване прякото безпокойство, убиване или разрушаване на гнезда, особено през периодите на размножаване, отглеждане, презимуване и миграция на защитени видове скалолюбиви животни“*. Като всеки незадължителен от законова гледна точка документ, текстовете в Хартата си останаха само добронамерено пожелателни послания към екипаторите в България.

Първият по-мощен опит на БФКА да регулира катерачните дейности в национален парк започна през есента на 2006 г. когато след няколко срещи с парковата администрация беше изготвен „УСТРОЙСТВЕН ПРОЕКТ ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА АЛПИЙСКА ДЕЙНОСТ – КАТЕРЕНЕ И АЛПИНИЗЪМ НА ТЕРИТОРИЯТА НА НАЦИОНАЛЕН ПАРК РИЛА“. Проектът беше предаден в ДНП „Рила“ и в МОСВ. Официален отговор не беше получен, но стана ясно, че подобен проект може да стане част от следващия план за управление.

Във всички случаи катеренето на скали в защитени територии създава конфликтни ситуации,

Проектът „Не сме сами на скалите“ се финансира в рамките на Програмата за подкрепа на НПО в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009 – 2014 г. Проект № 64 / 04.03.2014 год.

които не винаги се разрешават цивилизовано с диалог и сътрудничеството.

Използвана литература и интернет източници

Nature And Access- Spanish Federation for Mountain and Climbing Sports (FEDME, Federación Española de Deportes de Montaña y Escalada)

<http://www.fedme.es/index.php?mmod=staticContent&IDf=278>

SARMIENTO H.M.N. 2012. Marked Paths and Sustainable Rural Development. Spanish Federation for Mountain and Climbing Sports (FEDME).

http://www.fedme.es/salaprensa/upfiles/868_F_es.pdf

Unawep Cliffs Saved For Climbing 10/9/2014

<http://www.accessfund.org/site/apps/nlnet/content2.aspx?c=tmL5KhNWLrH&b=7903133&ct=14237787¬oc=1>

Access Fund. 1997. *Raptors and Climbers: Guidelines for managing technical climbing to protect raptor nest sites.* The Access Fund, Boulder, CO. 27pp. Available at:

<http://www.accessfund.org/atf/cf/%7B1F5726D5-6646-4050-AA6E-C275DF6CA8E3%7D/raptor08.pdf>

Climbing Management: A Guide to Climbing Issues and the Production of a Climbing Management Plan. 2008. Access Fund. <http://www.accessfund.org/atf/cf/%7B1F5726D5-6646-4050-AA6E-C275DF6CA8E3%7D/CM-web.pdf>

Access Fund-Jeep Conservation Team Hits its Stride 7/16/2014

<http://www.accessfund.org/site/apps/nlnet/content2.aspx?c=tmL5KhNWLrH&b=7903133&ct=14075975¬oc=1>

Mixed Emotions: The Impacts and Implications of Dry-Tooling- <http://www.opengate.org/>

The Leave No Trace Seven Principles <https://lnt.org/learn/7-principles>

The Biella Thesis (1987) - <http://www.mountainwilderness.org/wp-content/uploads/2010/12/Biella-thesis.pdf>

Ryan D. 2009. *Declarations on the protection of mountains.*- Bask Mountaineering Federation, Booklets on Mountain and the Environment, 2, 109 pp.

http://www.theuiaa.org/upload_area/files/1/DECLARATIONS_ON_THE_PROTECTION_OF_MOUNTAINS.pdf

Camp, R.J., Knight, R.L. 1998. *Effects of rock climbing on cliff plant communities at Joshua Tree National Park, California.* Conservation Biology, 12 (6), 1302-1306

<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1523-1739.1998.97363.x/abstract>

Climbing Management Guide <http://jeffco.us/open-space/activities/climbing/management->

Сдружение за дива природа „Балкани“

www.ngogrants.bg

Проектът „**Не сме сами на скалите**“ се финансира в рамките на Програмата за подкрепа на НПО в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009 – 2014 г. Проект № 64 / 04.03.2014 год.

[guide/#no-trace](#)

Klettern und Naturschutz - http://www.alpenverein.de/chameleon/public/ab1f9be1-375f-da38-0c67-c602581a6379/Leitbild-Klettern-2012_18474.pdf

Climbing & Occupiers' Liability - <https://www.thebmc.co.uk/Handlers/DownloadHandler.ashx?id=944>

Access and Conservation Strategies for Climbing Areas-
http://www.theuiaa.org/upload_area/Commissions/Access/Best%20Practices/Working_groups-UIAA-IUCN_one_doc.pdf

Agreed Climbing Restrictions Pembrokeshire 2012-
http://enjoy.pcnpa.org.uk/sitefiles/img/page_content/documents/files/Climbing_english2012.pdf

Информацията е актуална към 27.01.2015 г.

Този документ е създаден по проект „Не сме сами на скалите“, който се финансира в рамките на Програмата за подкрепа на НПО в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г.

Цялата отговорност за съдържанието на този документ се носи от СДП „Балкани“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България.

Сдружение за дива природа „Балкани“

www.ngogrants.bg

